

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” DIN TÎRGU MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

TEZĂ DE DOCTORAT
-Rezumat-

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA

DOCTORAND:
Monica SIMON

TÎRGU MUREȘ
2016

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” DIN TÂRGU MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**ELEMENTE POSTMODERNE ÎN PROZA FEMININĂ ROMÂNĂ ȘI
ENGLEZĂ
-Rezumat-**

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA**

**DOCTORAND:
Monica SIMON**

**TÂRGU MUREȘ
2016**

CUPRINS

INTRODUCERE	1
I. POSTMODERNISMUL ȘI FEMINISMUL – CONSIDERAȚII ISTORICE ȘI TEORETICE	7
1.1. Raportul postmodernism – postmodernitate	7
1.2. Postmodernismul în context universal	10
1.3. Postmodernismul românesc	15
1.4. Descentrarea postmodernului: ex-centricul	18
1.5. Problematika liminalității	20
1.6. Postmodernismul în literatură	22
1.7. Evoluția istorică a feminismului	27
1.8. Feminismul: ipostaze și clasificări conceptuale	32
1.9. Literatura feminină și critica literară	39
1.10. Feminism și postmodernism – interferențe	48
II. ISTORIA	61
2.1. Ficțiunea istorică postmodernă	61
2.2. Istoria sub semnul provizoratului	66
2.3. „Obscenitatea” istoriei	75
2.4. Revizitarea trecutului	83
III. IDENTITATE ȘI DIFERENȚĂ	85
3.1. Problematika identității culturale și personale	85
3.2. Literatura migrației	90
3.3. O insulă prea mică?	96
3.4. Postcolonialism vs. Postcomunism	108
3.5. Imigranții români	113
3.6. O insulă suficient de mare	127
IV. CORPUL	128
4.1. Avataruri ale corporalității	128
4.2. Judith Butler și performativitatea	136
4.3. Corpuri posibile	138
4.4. Corpul indeterminat	147
4.5. Fluiditatea genului	157
4.6. Monstruosul, grotescul, carnavalescul, abjectul, ex-centricul	158
4.7. Monstruosul ex-centric	162
4.8. Frumusețea monstruoasă	174

4.9. Subminarea normelor	186
V. GEOGRAFII POSTMODERNE	188
5.1. Locuri, spații, non-locuri, poziționare	188
5.2. Caracteristicile spațiului postmodern	191
5.3. Spațiul, identitatea și istoria	192
5.4. Spațiul, corpul și genul	195
5.5. Posibilități ale spațiului	199
5.6. Hotelul – spațiu heterotopic	204
5.7. Spațiul diferențelor	209
CONCLUZII	211
BIBLIOGRAFIE	218
BIBLIOGRAFIA OPEREI	218
BIBLIOGRAFIE CRITICĂ	218
STUDII ÎN PERIODICE	227
VOLUME ALE CONFERINȚELOR	229
WEBGRAFIE	229

REZUMAT

Prolificitatea postmodernismului concretizată prin varietatea largă de studii, lucrări științifice, cărți de literatură și emergența luxuriantă a autorilor și autoarelor noi apare a fi irefutabilă după cele cinci decenii de la apariția sa la nivel internațional, respectiv trei, la nivel național. Cu toate acestea, ceea ce se dovedește, în prezent, a fi o parte mai puțin analizată a prozei contemporane este chiar proza semnată de femei-scriitoare, în ciuda faptului că materialul oferit de acestea se numără printre cele mai revoluționare și chiar contestate opere ale postmodernismului. Prin prisma realităților românești situația este justificată de faptul că România, deși democratică, pare a fi încă puternic patriarhală din multe puncte de vedere, dar cu perspective destul de optimiste în însușirea într-un viitor apropiat a valorilor democratice aliniindu-se cu situația existentă deja în țările occidentale.

Fenomenul creșterii vertiginoase a numărului prozatoarelor poate fi justificat prin faptul că mutațiile la nivelul mentalității se petrec la noi gradual, însă într-un ritm alert. Ion Bogdan Lefter discută într-un capitol întreg din cartea sa *Postmodernism. Din dosarul unei bătălii culturale* chestiunea feminismului înintând anumite probleme, în special aceea a strânsei legături între feminism și gradul de educare, până la a fi considerat ca firesc în evoluția unei societăți iar „Atunci când nu va mai trebui să explici la tot pasul de ce feminismul e ceva bun, ceva necesar, ceva obligatoriu pentru ca măcar cele mai flagrante discrepanțe să fie eliminate și să evoluăm către o morală comunitară superioară, fără de care democrația postmodernă nu poate funcționa, abia atunci vom putea spune că România postcomunistă s-a restructurat în profunzime și că s-a despărțit limpede, definitiv, ireversibil de recentul ei trecut de retardare culturală datorat obtuzității vechiului regim. Mai avem de așteptat până atunci, din păcate.”¹

Astfel, necesitatea unei incursiuni analitice, cu detentă comparativă, în proza feminină din spațiul românesc și britanic în contextul postmodernismului a apărut din nevoia stringentă de a oferi răspunsuri, chiar dacă parțiale și departe de a fi exhaustive, în legătură cu poziționarea operelor autoarelor femei în cadrul literaturii. Obiectivul general al tezei este reprezentat de realizarea unei cercetări asupra prozei feminine contemporane într-o abordare comparativă a romanului în România și Marea Britanie, în contextul

¹Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei bătălii culturale*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000, p. 258

postmodernismului literar. În cadrul discuțiilor teoretice asupra postmodernismului un accent deosebit este pus asupra condiției marginalilor care de cele mai multe ori vizează categoria femeilor și, astfel, postmodernismul favorizează apariția diferitelor tipuri de feminisme fără a se suprapune în totalitate cu acestea, dimpotrivă aflându-se într-o permanentă dezbateră. Obiectivele specifice ale prezentei teze decurg din cel general și au în vedere mai multe aspecte. În primul rând, teza își propune să analizeze cele două fenomene culturale, postmodernismul și feminismul, în cele două spații culturale. În al doilea rând, să urmărească zonele de interferență între cele două. În continuare, următoarele obiective se leagă exclusiv de proza feminină încercând să observe în ce măsură aceasta înglobează caracteristicile postmodernismului, în ce măsură romanele pot fi considerate ca fiind feministe, care sunt tehnicile și strategiile postmoderne utilizate, cum sunt utilizate și dacă acestea au vreo relevanță în atingerii vreunei finalități feministe sau sunt semnificative doar ca modalități de punere în discuție a propriilor condiții marginale. Totodată, având ca obiect de cercetare proza feminină din două spații culturale diferite, prezenta teza își propune să urmărească aspectele care justifică asocierea dar și disocierea textelor supuse analizei, și, mai mult, să stabilească niște dominante ale prozei feminine din România și Marea Britanie așa cum reies din textele-suport, depășind simpla juxtapunere tematică propusă inițial.

Stadiul actual al cercetării românești indică faptul că un număr relativ mic de studii au tratat proza feminină contemporană. Majoritatea studiilor valorifică proza feminină din perioada interbelică manifestând un interes pentru scriitoarele puțin cunoscute ale vremii (Bianca Burța-Cernat, *Fotografie de grup cu scriitoare uitate. Proza feminină interbelică* (Cartea Românească, 2011)), sau pentru cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea (Carmen Duțu, *Masculin-feminin în romanul postpașoptist: o abordare de gen* (Brumar, 2011)), prezentând o preocupare pentru jurnalele intime ale scriitoarelor din a doua jumătate a secolului al XX-lea (Liana Cozea, *Al doilea eu* (Cartea Românească, 2013)), sau concentrându-se pe eroic și eros din Antichitate și până în prima jumătate a secolului al XX-lea (Florica Bodiștean, *Eroica și Erotica. Eșeu despre imaginile feminității în eposul eroic* (Pro Universitaria, 2013)). O analiză a prozei feminine românești contemporane îi aparține lui Ironim Muntean (*Romanul feminin contemporan*, Tipo Moldova, 2013) sau se regăsesc sub forma unor serii tematice (*Povești cu scriitoare și copii*, Alina Purcaru coord., Polirom, 2014). O serie de teze de doctorat nepublicate analizează romanul feminin britanic al actualității (Carmen Borbely, Olivia Eleonora Bălănescu).

O abordare comparativă a prozei feminine din două spații culturale și literare atât de diferite și cu un grad inegal de însușire al democrației la nivelul mentalităților, face parte din încercarea de a înscrie prezenta cercetare în genul de cercetare rizomatică, o consecință a proiectului de deteritorializare în care opera unui scriitor produce sens în vecinătatea altor opere traversând granițele teritoriale, într-un raport relațional, iar statutul minoritar al literaturii române, cu atât mai mult statutul dublei marginalități al operelor scriitoarelor, poate fi depășit prin comparativism.

Prezentul studiu are în vedere o „perspectivă conexionistă”² în care „unele concepte precum centralitatea, periferia, ierarhiile axiologice, pierzându-și din consistența epistemologică și din validitate, impunându-se în schimb alte concepte: multilinearitate, conexiuni, rețele, noduri etc.” surprind interconectivitatea specifică literaturii și culturii. Mai mult decât atât, această nouă viziune se axează pe descentrarea postmodernă, pe faptul că „pentru postmoderniști, soluția sceptică – la care ajungeau modernii, care-și vedeau căzute utopiile – e înlocuită de o recuperare a secundarului, fragmentului, marginalului, de o bulversare și o ignorare a ierarhiilor și, nu întâmplător, s-a spus că noua sensibilitate e „post-dihotomică” și „post-reducționistă” (Monica Spiridon).”³ Descentrarea postmodernă, sau regândirea dihotomiilor ierarhizatoare va fi o constantă a întregului studiu care va explora modul în care prin construirea raporturilor centru-margine, femeie-bărbat, nativ-imigrant, eu-celălalt, normalitate-monstruoșitate, corp-minte, istorie-realitate, spațiu-timp contribuie la eliminarea granițelor dintre acestea, estomparea și permeabilitatea lor. Frontierele se vor afla în prim planul discuțiilor vizând, astfel, „traficul de frontieră”⁴ acel aspect atât de necesar negocierilor și poziționărilor atât înăuntru cât și în afară.

Fundamentul bazat nu pe logica excluderii mutuale ci pe cea a incluziunii tolerate a lui *atât și, cât și* implicată în chestiunea granițelor și a liminalității a fost utilizat în tratarea prozei feminine și evitarea enclavizării prozei scrise de femei. Riscul de a analiza literatura scrisă de femei implică întotdeauna capcana de a intra în obstacolele determinismului biologic, de a trasa niște paradigme ale scrisului practicat de femei ca fiind diferit de cel practicat de autori bărbați bazat pe diferențe conferite de natură, chestiune ce este îndelung dezbătută în cadrul diferitelor tipuri de feminisme. În acest sens, teza de față înaintează

² Iulian Boldea, „Imagologie, globalism și interculturalitate”, *The Proceedings of „The European Integration – Between Tradition and Modernity” Congress*, Târgu Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, Volume 5, 2013, pp.789-801

³ Mircea A. Diaconu, *Poezia postmodernă*, Editura Aula, Brașov, 2002, p. 10

⁴ Adrian Oțoiu, *Trafic de frontieră. Proza generației '80. Strategii transgresive*, Editura Paralela 45, Colecția 80, seria Eseuri, Pitești, Brașov, București, Cluj-Napoca, 2010

ideea plasării prozei feminine într-o zonă a liminalității, în spațiul unde postmodernismul și feminismul interferează, acolo unde planează o stare a ambiguității, în care diferențele se găsesc într-o stare de coexistență simultană și barierele de orice fel, inclusiv cele de gen, sunt interogate. Liminalitatea ca etichetă a prozei feminine sugerează dificultatea de a o plasa în vreo categorie bine delimitată și lipsa autonomiei granițelor prin provocarea normelor prestabilite la nivel cultural, social, literar și politic.

În aceeași direcție a rețelelor, Linda Hutcheon promovează ideea interdiscursivității în ceea ce privește literatura deoarece ea „nu mai poate fi considerată în izolare”⁵ astfel că studiul amalgamează discursurile teoretice din mai multe domenii, cel al literaturii, culturii, studiilor de gen, studiilor feministe, postcolonialiste, din domeniul filozofiei, sociologiei, antropologiei, psihologiei, pentru o abordare cultural-hermeneutică a prozei feminine postmoderne. Studiile culturale constituie baza pentru alegerea temelor din capitolele care vizează corpusul de texte, suprapunându-se, în principal cu preocupările majore ale paradigmei postmodernismului.

Teza este organizată în cinci capitole. Primul capitol include background-ul teoretic, și anume postmodernismul și feminismul, analizate în paralel în ambele spații culturale, ca fenomene de sine stătătoare dar și ca fenomene ale căror aspecte sunt juxtapuse, așa cum apar în cadrul feminismului postmodern. Punctul nodal dintre cele două fenomene culturale este reprezentat de descentrarea postmodernă, de tentativele de a instaura un tip de gândire post-dihotomică. Acest capitol se raportează la studii exponențiale din critica internațională și românească ce vizează postmodernismul, la nume deja consacrate precum Linda Hutcheon, Gianni Vattimo, Francois Lyotard, Umberto Eco, Ihab Hassan, Jacques Derrida, Michel Foucault, Hans-Georg Gadamer, Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Corin Braga, Ion Bogdan Lefter, Iulian Boldea, Simona Sora, Magda Cârneci, Adrian Oțoiu. În ceea ce privește tratarea teoretică a feminismului, aceasta se bazează pe eșafodajul teoretic oferit de critica anglo-americană atât de prolifică în acest domeniu, incluzând lucrări ale lui Judith Butler, Rosi Braidotti, Toril Moi, studiile feminismului francez ale cărui reprezentante importante sunt Helene Cixous, Julia Kristeva, Luce Irigaray. În cazul lucrărilor feministe din spațiul românesc se pot menționa nume precum Mihaela Miroiu, Mihaela Ursa, Otilia Dragomir, Adina Brădeanu, Daniela Roventă-Frumușani, Romina Surugiu.

⁵ Linda Hutcheon, *Poetica postmodernismului*, Editura Univers, București, trad. Dan Popescu, 2002, p. 95

Odată instituit cadrul cultural al apariției operelor scriitoarelor femei, următoarele capitole se constituie în analize aplicative organizate tematic în acord cu studiile culturale și cu preocupările postmodernismului avându-se în vedere istoria, identitatea națională și personală, identitatea de gen, corpul și spațiul. Fiecare capitol debutează cu o scurtă incursiune în teoretizările actuale ale aspectului inclus, delimitând termeni și concepte, care ulterior sunt aplicați în romanele supuse comparației.

Cel de-al doilea capitol include dominantă istoriei, modul în care istoria se configurează, în cadrul postmodernismului, ca fiind ficțiune, estompând granițele triadei istorie-ficțiune-realitate. În acest capitol, romanele *Provizorat* al Gabrielei Adameșteanu și *Wolf Hall* al lui Hilary Mantel se conformează grilei de lectură postmodernă construind pe tot parcursul romanului o astfel de viziune asupra istoriei.

Cel de-al treilea capitol decurge, într-o oarecare măsură din primul, datorită faptului că subiecți ai istoriei își conturează identitățile naționale și personale prin intermediul migrației, un fenomen atât de frecvent în actualitate. În cadrul acestui capitol, colonialismul și comunismul ca și cadre istorice apropiate realizează tranziția către construirea identităților în contextul migrației favorizat de postcolonialism și postcomunism. Aceste aspecte sunt urmărite în romanele *O insulă prea mică* scris de Andrea Levy și *Imigranții* al Ioanei Baetica Morpurgo, surprinzând elemente ale hibridizării și ambiguității prezente în grade diferite.

Cel de-al patrulea capitol urmărește avatarurile corporalității în multitudinea lor, precum și intercalarea lor cu teorii ale construirii identității de gen, analizate la nivelul romanelor *FEM* al Magdei Cârneli și *Scris pe trup* al lui Jeanette Winterson, contribuții în cadrul discuțiilor asupra caracterului performativ al genului pentru estomparea diferențelor dintre genuri. Corporalitatea este, mai departe, extinsă prin categoriile monstruosului, grotescului, carnavalescului, ex-centricului așa cum apar în romanele *Michelangelo Electric* al autoarei britanice Sarah Hall și *Dulcea poveste a tristului elefant*, opera Dianei Adamek, categorii care subminează opozițiile binare.

Ultimul capitol, cel de-al cincilea, tratează coordonata spațiu, într-un raport de interconectare cu timpul, sau geografia postmodernă în relație cu istoria. Este capitolul care, sub acest aspect al spațiului, reunește în spațiul său, toate celelalte opere literare analizate, pentru o panoramare a modului în care ele se intersectează, adăugând alte două romane, *Era să fiu eu* aparținând scriitoarei Ali Smith și romanul Simonei Sora, *Hotel*

Universal din spațiul cultural românesc. Acest capitol se focalizează pe alte raporturi dihotomice și pe modul de deconstruire ale acestora prin strategii și tehnici postmoderne.

Conceput și perceput ca un proiect „masculin”, prin favorizarea diferitelor categorii ale marginalității, postmodernismul mizează pe acceptarea diferențelor multiple, într-o relație dialogică cu fenomene culturale variate cum ar fi (post)feminismul sau postcolonialismul, studiile culturale sau cele de gen. Astfel, chiar plasată, la început, într-un con de umbră, opera femeilor se dovedește a fi o sursă bogată de interpretare, și chiar provocatoare prin interogațiile pe care le asumă. Proza feminină inclusă în această teză, devine un concept umbrelă care reunește direcții diverse ale teoretizărilor actuale, combinând elemente ale postmodernismului, feminismului, studiilor culturale și postcolonialiste.

Prezenta cercetare îmbină abordări conceptuale extrase din studiile despre postmodernism și feminism, din aria studiilor culturale, a studiilor de gen, a abordărilor teoretice și aplicative despre postcolonialism sau despre literatura migrației, cu scopul de a ilustra o imagine panoramică a prozei feminine contemporane, într-o manieră comparată, între spațiul cultural românesc și britanic. Îndelungata tradiție a „tăcerii” femeilor, și a marginalilor, în general, în contextul dominației vestice, solicită cu precădere o atenție deosebită acordată acestor categorii pentru afirmarea lor în plan cultural, și în consecință, teza de față propune niște modele culturale ale manifestărilor scriitoarei-femei în contextul actual al postmodernismului și feminismului.

Aspecte inovative ale cercetării se regăsesc la mai multe nivele ale tezei. În primul rând, la nivel național, studiile dedicate prozei feminine sunt destul de reduse ca număr, probabil și datorită temerii legate de aplicarea etichetei de feminist oricărui studiu care abordează o astfel de problematică. În al doilea rând, actualitatea textelor ce fac parte din corpus este de necontestat și astfel, corpusul de texte exploatat reprezintă un teren destul de puțin explorat. Romanele sunt de dată recentă, cu excepția romanului *Scris pe trup* al lui Jeanette Winterson al cărui apariție se leagă de a doua jumătate a deceniului nouă (mai exact, 1996, în România 2008) și care a făcut obiectul mai multor studii, toate celelalte au fost publicate în a doua jumătate a anilor 2000, respectiv între 2006 și 2012. Abordarea comparativă a prozei feminine din cele două spații este o altă dovadă a caracterului inovativ al cercetării, ele au fost cuprinse în studii și teze de doctorat în mod independent. Nu în ultimul rând, ipoteza de la care a pornit această cercetare și anume, abordarea prozei feminine ca aparținând liminalității ar putea fi considerat un alt element de noutate.

Dacă inițial concepute ca fiind diferite, cele două fenomene culturale tratate independent și, ulterior, prin aspectele convergente, se dovedesc a avea mai multe puncte comune. Postmodernismul, deși instalat ca paradigmă culturală mult mai repede în Marea Britanie, arzând etape, este absorbit de cultura și literatura română destul de repede chiar în condițiile în care nu este precedat de contextul social al postmodernității. Postmodernismul internațional, prin cele trei etape ale sale, își găsește echivalentul în planul cultural românesc, prezente și aici prin nuanțările lor specifice acestui spațiu. Astfel, aceste trei etape se regăsesc în literatura română sub forma împărțirii generaționale, generația optzecistă, al cărei textualism se extrage din poststructuralism, generația de după anii '90 caracterizată de o anumită relaxare și libertate de exprimare, precum și legitimarea existenței fenomenului cultural în spațiul românesc și care efectuează trecerea către literatura română de după anii 2000, cu diferențele sale valuri remarcate de Ion Bogdan Lefter⁶. Trăsăturile literaturii postmoderne identificate de Ihab Hassan, preluate de Mircea Cărtărescu, stau la baza analizei prozei feminine contemporane, dovedindu-și încă viabilitatea, sunt completate de alte teoretizări caracteristice fiecărui domeniu tematic inclus în cercetarea de față.

Feminismul, etapele și valorizările acestuia, teoretizările conceptuale, cu manifestările sale timide și deseori reticente la o astfel de etichetă în spațiul românesc, dovadă fiind numărul redus de studii și cărți referitoare la această problematică, se extrage din literatura internațională de specialitate pentru a delimita conceptele și noțiunile utilizate cum ar fi sexul, genul, sexualitatea, identitatea de gen, masculinul-femininul, respectiv masculinitatea și feminitatea. Utilitatea acestei cartografieri este relevantă în măsura în care se urmărește trecerea de la o etapă la alta, până în prezent, în feminismul valului III, sau postfeminism, unde fluiditatea și diferența devin noțiuni semnificative, și mai puțin militarea pentru egalitate între sexe, suprapunându-se parțial cu proiectul postmodernismului. În plus, sunt evidențiate rădăcinile acestei dezbateri asupra potențialului feminismului de a fi juxtaș postmodernismului prin intermediul vocilor feminismului postmodern, Julia Kristeva, Luce Irigaray și Helene Cixous. Aspectele comune celor două fenomene culturale sunt vizibile la nivelul dihotomiilor cultură-natură, subiect-obiect, rațional-irațional, la care feministele au adăugat noțiunea de gen pentru deconstruirea acestor opoziții binare care se subsumează raportului principal masculin-

⁶ Ion Bogdan Lefter, *O oglindă purtată de-a lungul unui drum. Fotograme din postmodernitatea românească*, Editura Paralela 45, Pitești, 2010

feminin. Necesitatea evidențierii abordărilor multiple ale literaturii feminine, ale scriiturii feminine, ale criticii feministe s-a impus pentru a reliefa riscurile și limitările pe care fiecare direcție o implică. Astfel, exponențiale pentru studiul de față sunt următoarele aspecte: în primul rând, analiza prozei feminine nu se subordonează proiectului feminist, în al doilea rând, delimitarea prozei feminine include riscul enclavizării acesteia, revenirea la esențialismul biologic și, în acest fel, îndepărtarea de proiectul postmodernismului, în al treilea rând, scriitura feminină nu aparține exclusiv autoarelor, iar în al patrulea rând, și cel mai important, faptul că feminitatea și literatura feminină care depășește biologicul și excluderea reciprocă, este o chestiune care se leagă de problematica granițelor, așa cum apare în accepțiunea Juliei Kristeva ca aparținând unei zone marginale și prezentând toate caracteristicile granițelor, ale pragurilor desemnând o poziționare atât înăuntru, cât și în afară.

Avându-se în vedere o astfel de abordare, teza de doctorat s-a focalizat asupra problematicii descentrării, a liminalității, a permeabilității granițelor, o constantă a prozei feminine analizate, combinând elemente ale postmodernismului, feminismului pe alocuri, studiilor culturale, postcolonialismului. În cadrul mai amplu al multiculturalismului, abordarea comparativă a prozei feminine din cele două spații culturale a vizat desfășurarea dialogică a acesteia, stabilirea unor punți de legătură și comunicare între acestea.

Proza feminină analizată în textele-suport se dezvăluie, în varietatea și entropia sa, ca având niște coordonate comune. Dacă juxtapunerea lor a fost determinată de criteriul tematic, la finalul analizei, se poate concluziona că toate romanele se apleacă preponderent asupra chestiunii granițelor problematizând opozițiile binare pentru a evidenția permeabilitatea granițelor. Mai exact, în cadrul romanelor ce au în vedere istoria, se chestionează relația sa cu ficțiunea și realitatea, sau raportul centru-margine, cele care includ identitatea națională și personală, discută raportul dintre nativ și imigrant, romanele tratate sub semnul identității de gen, se opresc, bineînțeles, asupra relației dintre identitatea de gen masculină și cea feminină, cele care au în vedere reprezentări ale monstruosului, problematizează raportul identitate-alteritate, iar cele care vizează spațiul, pun în discuție publicul și privatul, spațiul și timpul, sau natura heterotopică a acestuia. Această dominantă se leagă de statutul lor marginal și de încercarea de a-l depăși în plan cultural prin eforturile de a face ca o categorie privilegiată istoric să treacă drept cealaltă.

Dezvoltând toate aceste constatări generale asupra prozei feminine, nuanțările se relevă ca fiind mai mult decât necesare, și datorită întrepătrunderii lor cu alte fenomene

culturale. În cadrul studiilor literare, feminismul și postcolonialismul au devenit câmpurile de luptă specifice marginalilor. Astfel, contribuțiile femeilor scriitoare sunt marcante și foarte relevante în acest sens. Prin aplicarea teoriei performativității a lui Judith Butler în cazul romanelor *FEM* al Magdei Cârnecki și *Scris pe trup* al lui Jeanette Winterson, se produce o amalgamare a identităților de gen, masculinul poate fi luat drept feminin și invers datorită faptului că identitatea de gen nu mai este dependentă de sexul biologic ci este mai degrabă un rol pe care indivizii aleg să și-l asume. Corpul fluid, sexualitatea ambiguă rămân în romanul Magdei Cârnecki la un nivel abstract, la nivelul proiecțiilor imaginare, al viziunilor și imaginilor create, în timp ce Jeanette Winterson construiește corpul indeterminat, identitatea confuză de gen la nivel concret în personajul principal, la nivelul textului, într-un joc constant între sexualitate și textualitate, într-un demers experimental îndrăzneț cu limbajul, cu narativitatea și cu textul. Ambele romane sunt contribuții deosebit de importante la problematizarea noțiunilor de gen și sexualitate ca aspecte importante ale identității, problematizare ce implică slăbirea granițelor genului, prin transgresarea și extinderea lor, și construirea unei identități eliberate de restricțiile rigide ale heteronormativității creând astfel un spațiu al posibilităților, al diferențelor multiple și al acceptării lor. Ambele creații literare ilustrează teoria lui Judith Butler conform căreia genul este o categorie instabilă și fluidă, mai degrabă decât făcând parte dintr-un sistem opozițional binar împărțit între masculin și feminin.

În același fel, în condițiile în care colonialismul se apropie de comunism, acesta din urmă considerat un semi-colonialism, statutul imigranților postcolonialismului și ai postcomunismului interoghează similaritățile și diferențele implicate de raportul nativ-imigrant. În cadrul romanului *O insulă prea mică*, Andreea Levy complică aceste coordonate identitare prin adăugarea diferențelor rasiale impuse de culoare, pledând însă pentru configurarea rasei ca o graniță care nu asigură diferență completă dar nici asemănare totală, ci o graniță care poate și trebuie constant transgresată. Această idee este fundamentată pe interșanjabilitatea facilă a rolurilor dintre personaje albe sau de culoare, a femeilor și a bărbaților. În cazul imigranților români, Ioana Baetica Morpurgo construiește în cadrul romanului *Imigranții* o comunitate diasporică românească prin includerea unei multiplicități de perspective asupra experienței migrației și dislocării cu grade diferite de asimilare în noua cultură a țării de adopție, creând un roman al hibridității și ambiguității. Identitățile fracturate, lipsite de stabilitate și fixitate sunt surprinse în ambele romane ca

aspecte ale devenirii și modificărilor permanente, reflectând teoriile subiectivității postulate în postmodernism.

O altă zonă în care textele-suport prezintă caracteristicile postmodernismului este cea a corporalității care are implicații complexe în cadrul cercetării. Astfel, corporalitatea apare inextricabil legată de identitate, pe modelul păpușilor rusești, ale corpurilor posibile ce determină o identitate multiplă în cazul romanului *FEM*, sau corpul supus scopiei în romanul *Scris pe trup*, în care formula originalității în iubire se leagă de anatomie și clinic. Imaginile deviate ale monstruoșității corporale devin modalități ale subminării normelor literare, sociale, politice și ideologice. Diana Adamek, prin categoria grotesc-carnavalescului în care a fost inclus elefantul-om din romanul *Dulcea poveste a tristului elefant*, reușește să regândească ierarhiile sociale, și mai mult decât atât, uzând de strategia hipertextualității extinde granițele ficționale într-o rețea de alte texte, asigurând, astfel validitate și legitimitate textului. În schimb, frumusețea monstruoasă a trupului tatuat din romanul *Michelangelo Electric* se înscrie în agenda politicii feministe, prin chestionarea raportului normalitate-monstruoșitate la care îi sunt adăugate categoriile masculin-feminin care subsumează categoria subiect-obiect. Acest text este reprezentativ pentru implicațiile politice ale monstruosului cu potențialul său de a ambigua aceste categorii, corpul tatuat cu ochi instituie ambiguitatea limitelor dintre subiectul - bărbat și obiectul - femeie, privirea întoarsă de ochii tatuați transformă bărbatul în obiect al acesteia.

Corpusul de texte încadrate în această cercetare nu prezintă, în totalitate, implicații politice aflate pe agenda feminismului. Din acest punct de vedere, contribuțiile textelor din spațiul britanic, *Scris pe trup*, *Michelangelo Electric*, apar a fi mult mai contestate și revoluționare decât romanele românești, fapt justificat de diferențele la nivel cultural și teoretic în asumarea feminismului. Totuși, *FEM* și *Hotel Universal* sunt două exemple importante ale scrierii feministe, chiar dacă feminismul nu se regăsește în prim-planul romanelor.

Pe de altă parte, autoreflexivitatea apare mai pregnant în textele aparținând autoarelor din România. În romanul *Provizorat*, Gabriela Adameșteanu adaugă discursului asupra istoriei latura feminității, prin interesul în psihologia feminină și prin intermediul acestuia, include ironia la adresa unui roman ce ar conține experiențe legate de afect și iubire filtrate de emoția femeii, alegând, în schimb, să ofere posibilitatea femeii-scriitoare din spațiul ficțional să conceapă un roman istoric. Post-sriptumul romanului *Imigranții* încadrează explicații în legătură cu alegerea tehnicii narative pentru fiecare personaj în

parte, justificări oferite la finalul romanului și semnate de Uther Pedragon care se auto-intitulează *The Great Puzzler*, cel care face și desface imagini. Aceeași strategie se regăsește în romanul *Hotel Universal* al Simonei Sora, care, în final, se dezvăluie a fi chiar romanul scris de personajul principal diagnosticat cu dezordini de ordin psihic, ce scrie despre sine la persona a treia, introdus pentru a problematiza gradul de încredere într-un astfel de personaj feminin. Prin valorificarea acestei strategii postmoderne a rezistenței, textele semnate de autoare din România își confruntă și înfruntă propria postură a dublei marginalități, de femeie din spațiul est-european. O altă alegere ce se înscrie în aceeași direcție este apelul la realismul magic, prezent în romanul *Dulcea poveste a tristului elefant*, deseori corelat cu postura marginalității scriitorului.

Totodată, romanele reprezintă contribuții importante în cazul preocupărilor postmoderne, cum ar fi istoriografia. Având același punct de plecare, autoarele Gabriela Adameșteanu și Hilary Mantel manifestă un interes deosebit față de modalitatea de scriere și de cunoaștere a istoriei, punând în discuție raportul dintre centralitate și marginalitate, al autonomiei Istoriei oficiale și alternativele sale. În timp ce romanul *Provizorat* se axează pe surprizele pe care le oferă trecutul, pe artificialitatea discursului asupra istoriei constant supus rescrierii pe care necesitatea temporară o solicită, *Wolf Hall* se focalizează pe obscenitatea trecutului, pe breșele discursurilor istorice, pe partea ascunsă, ocultă a acesteia. Ambele romane configurează noțiunea de istorie ca fiind privată de stabilitate prin intermediul aparatului paratextual, al tehnicilor narative utilizate pentru instaurarea confuziei și a ambiguității, prin includerea martorilor lipsiți de credibilitate, prin intertextualitatea care contribuie în jocul cu autenticitatea.

În ceea ce privește spațiul, romanele *Hotel Universal* și *Era să fiu eu* sunt doar două ilustrări ale valorificării dominantei spațiale care nu poate fi concepută în afara temporalității. Experiența spațialității devine una problematizantă prin aspectele pe care le implică, cele legate de granițe, de identitate, de relația eu/celălalt. Construite în maniere diferite, cele două romane înglobează spații heterotopice diferite, unul pe modelul cimitirului, celălalt pe modelul muzeului sau al bibliotecii. O altă similaritate pregnantă a celor două romane e constituită de interesul pentru identități marcate de diferență, pentru lumea diferenței prin multiplicitate pe care o înglobează. De aici decurge preocuparea pentru statutul femeii-scriitoare care reușește să își depășească marginalitatea și se afirmă în spațiul mai amplu al ficțiunii, al literaturii și al culturii, în general.

Toate romanele, pe lângă interesul manifestat în aspecte ale granițelor, includ reprezentări ale feminității așa cum apar în discursurile patriarhale, imagini stereotipe ale femeii în discursul teratologic (*Dulcea poveste a tristului elefant*), a femeii cu dispoziții dictate de natură (*Provizorat, Wolf Hall*), al femeii scriitoare cu limitările sale care, conformându-se pattern-ului postmodern, sunt incluse pentru a fi chestionate sau problematizate.

Direcția cultural-hermeneutică pe care a urmat-o prezenta cercetare într-o abordare comparativă a prozei feminine contemporane din spațiul românesc și britanic vădesc faptul că, în ciuda lipsei de sincronizare inițială, eforturile scriitoarelor române este considerabil în vederea înfruntării retardului temporal și cultural. Aplicarea instrumentelor criticii anglo-americane sau ale celei franceze la nivelul discursului prozastic al acestora dovedește posibilitatea alinierii literaturii feminine române la nivel internațional și asimilarea completă a elementelor postmodernismului literar.

Prin multiplele direcții ale interpretării prozei feminine contemporane, prin extinderea lor într-o varietate de fenomene culturale, prin imaginația debordantă pe care doar marginalitatea o conferă, proza feminină contemporană poate fi deplasată din zona marginalității, așa cum a fost tratată de Mihai Spăriosu⁷, ca imposibilitate de a accede alte lumi, înspre o zonă puternic potențială a liminalității care „poate să subsumeze cât și să transcendă dialectica marginii și centrului.”⁸. Este și ceea ce, în subsidiar sau în chip manifest, am încercat să relevăm în paginile tezei noastre de doctorat, în care problematizarea unor concepte-cheie ale postmodernității e ilustrată prin analize ale unor opere reprezentative pentru peisajul actual al prozei feminine românești și al celei din spațiul cultural englez.

⁷ Mihai Spăriosu, *The Wreath of Wild Olive: Play, Liminality and the Study of Literature*, Suny Press, New York, 1997

⁸ *Ibidem*, p. 38

BIBLIOGRAFIE

I. BIBLIOGRAFIA OPEREI

1. Adamek, Diana, *Dulcea poveste a tristului elefant*, Cartea Românească, București, 2011
2. Ali Smith, *Era să fiu eu*, Editura Univers, București, trad. Carmen Scarlat, 2014
3. Cârneli, Magda, *FEM*, Cartea Românească, București, 2011
4. Gabriela Adameșteanu, *Provizorat*, Polirom, Iași, 2010
5. Hall, Sarah, *Michelangelo Electric*, Ed. Humanitas, București, trad. Sanda Aronescu, 2006
6. Hilary Mantel, *Wolf Hall*, Litera, București, 2010
7. Ioana Baetica Morpurgo, *Imigranții*, Polirom, Iași, 2011
8. Levy, Andrea, *O insulă prea mică*, Leda, București, trad. Liviana Tane, 2008
9. Simona Sora, *Hotel Universal*, Polirom, Iași, 2013
10. Winterson, Jeanette, *Scris pe trup*, Ed. Humanitas Fiction, București, trad. Vali I. Florescu, 2008

II. BIBLIOGRAFIE CRITICĂ

1. Althusser, Louis, *Ideology and Ideological State Apparatuses* (trans. Ben Brewster), in *Lenin and Philosophy and Other Essays*, Monthly Review Press, New York, 1971
2. Anca, Elena-Claudia, *Incursiuni în femininul interbelic*, Ed. Ecoul Transilvan, Cluj Napoca , 2014
3. Anzaldúa, Gloria, „La conciencia de la mestiza/towards a new consciousness”, in *Borderlands/La Frontera: the New Mestiza*, Spinsters/Aunt Lute, San Francisco, 1987
4. Anzieu, Didier, *Le Moi-Peau*, Editions Dunod, Paris, 1985
5. Atkinson, Michael, *Tattooed: The Sociogenesis of a Body Art*, University of Toronto Press, Toronto, 2003
6. Augé, Marc, *Non-places. Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, translated by John Howe, London, New York, Verso, 1995
7. Bahtin, Mihail, *Probleme de literatură și estetică*, trad. de Nicolae Iliescu, cu o prefață de Marian Vasile, Ed. Univers, București, 1983
8. Bahtin, Mihail, *Din preistoria discursului romanesc*, în *Probleme de literatură și estetică*, Editura Univers, București, 1982

9. Bakhtine, Mihail, *Rabelais and His World*, Indiana University Press, translated by Helene Iswolsky, Bloomington, 2008
10. Barthes, Roland, *Fragments d'un discours amoureux*, Seuil, Paris, 1977
11. Bauman, Zygmunt, *From Pilgrim to Tourist – or a Short History of Identity*, in *Questions of Cultural Identity*, ed. by Stuart Hall and Paul du Gay, Sage Publications, London, 2003
12. Berger, John, *The Look of Things*, The Viking Press, New York, 1974
13. Bhabha, Homi K. , *The Location of Culture*, Routledge, London, 1990
14. Bhabha, Homi K., *Culture's In-Between* in *Questions of Cultural Identity*, ed. by Stuart Hall and Paul du Gay, Sage Publications, London, 2003
15. Bhabha, Homi K., *The Other Question: Difference, Discrimination and the Discourse of Colonialism*, in *Literature, Politics and Theory*, ed. Francis Baker et al, Methuen, London, pp. 148-172, 1986
16. Boerescu, Dan-Silviu, „90 vs/ & 80: Utopia sistemului”, prefața la volumul *Sfășierea lui Morfeu – 90*. Proiect de antologie Dan-Silviu Boerescu, București, Phoenix, 1994,
17. Bogdan, Robert, *Freak Show: Presenting Human Oddities for Amusement and Profit*, University of Chicago Press, Chicago and London, 1988
18. Boldea, Iulian, *Modernism and Postmodernism in Romanian Poetry. A brief Outline*, Lambert Academic Publishing, Saarbrücken, 2015
19. Bordo, Susan, *Anorexia Nervosa: Psychopathology as the Crystallization of Nature* in Irene Diamond and Lee Quimby (eds) *Feminism and Foucault: Reflections on Resistance*, Northeastern University Press, Boston, 1988
20. Bordo, Susan, *Feminism, Foucault and the Politics of the Body* in Caroline Ramazanoglu (ed.) *Up Against Foucault: Explorations of Some Tensions between Foucault and Feminism*, Routledge, New York, 1993
21. Bottez, Monica, *Postcolonialism/Postcommunism: Similarities and Differences: The Romanian Case*, University of Bucharest Review, I, 2011
22. Bourdieu, Pierre, *Dominația masculină*, cuvânt înainte și traducere de Bogdan Ghiu, Ed. Meridiane, București, 2003
23. Bradbury, Malcolm, *The Modern British Novel: 1878-2001*, Revised Edition, Penguin Books, London, 2001
24. Braga, Corin, *10 Studii de arhetipologie*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2007
25. Braidotti, Rosi, *Metamorphoses: Towards a Materialist Theory of Becoming*, Polity, Cambridge, 2002
26. Braidotti, Rosi, *Nomadic Subjects: Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*, Columbia University Press, New York, 1994
27. Braidotti, Rosi, *Signs of Wonder and Traces of Doubt: On Teratology and Embodied Difference*, in *Feminist Theory and the Body. A Reader*, Edited by Janet Price and Margrit Shildrick, Routledge, New York, 1999
28. Brooke-Rose, Christine, „Istorie în palimpsest” în Umberto Eco, *Interpretare și suprainterpretare. O dezbatere cu Richard Rorty, Jonathan Culler și Christine Brooke-Rose*, trad. Ștefania Mincu, Ed. Pontica, Constanța, 2004

29. Burța-Cernat, Bianca, *Fotografie de grup cu scriitoare uitate: proză feminină interbelică*, Cartea Românească, București, 2011
30. Butler, Judith, *Bodies that Matter*, Routledge, New York, 1993
31. Butler, Judith, *Gender Trouble: Feminism and Subversion of Identity*, Routledge, London, 1990
32. Butler, Judith, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, Routledge, New York, 1990
33. Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Ed. Polirom, Iași, 2005
34. Caplan, Jane, *Written on the Body: The Tattoo in European and American Culture*, Princeton University Press, edited by Jane Caplan, 2000
35. Cârnelci, Magda, *Arta anilor '80. Texte despre postmodernism*, Editura Litera, București, 1996
36. Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Ed. Humanitas, București, 1999
37. Caruth, Cathy, *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1996
38. Chodorow, Nancy, *The Power of Feelings*, Yale University Press, 1999
39. Chodorow, Nancy, *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Sociology of Gender*, University of California Press, Berkeley, 1978
40. Cixous, Helene and Clement, Catherine, *The Newly Born Woman*, trans. Betsy Wing, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1986
41. Cixous, Helene, *Le Rire de la Meduse*, L'Arc. Trans. as the „The Laugh of the Medusa” in Marks and de Courtivron, 1980
42. Cixous, Helene, *The Laugh of the Medusa*, Signs, Grin Verlag, 2013
43. Codoban, Aurel, *Amurgul iubirii. De la iubirea-pasiune la comunicarea corporală*, Ediția a II-a, Editura Idea Design & Print, Cluj, 2004
44. Cohen, Jeffrey Jerome, *Monster Culture (Seven Theses)* in *Monster Theory: Reading Culture*, ed. Jeffrey Jerome Cohen, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1996
45. Constantinescu, Mihaela, *Forme în mișcare: Postmodernismul*, Univers enciclopedic, București, 1999
46. Cordoș, Sanda, *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, Cartea Românească, București, 2012
47. Cowart, David, *History and the Contemporary Novel*, Southern Illinois University Press, Carbondale, 1989
48. Cranny-Francis, Anne, Waring, Wendy, Stavropoulos, Pam, Kirkby, Joan, *Gender Studies. Terms and Debates*, Palgrave Macmillan, London, 2003
49. Davis, Kathy, *Reshaping the Female Body: The Dilemma of Cosmetic Surgery*, Routledge, New York, 1995
50. de Beauvoir, Simone, *Al doilea sex*, Editura Univers, București, 2006
51. de Certeau, Michel, *The Practice of Everyday Life*, University of California Press, Berkeley, 1984
52. De Groot, Jerome, *Remaking History: The Past in Contemporary Historical Fictions*, Routledge, London and New York, 2015

53. Deleuze, Gilles și Guattari, Felix, *Capitalism și schizofrenie. Anti-Oedip*, Editura Paralela 45, București, 2008
54. Derrida, Jacques, *Of Grammatology*, trans. David Allison, Northwestern University Press, Evanston, 1976
55. Derrida, Jacques, *Structure, sign and play in the discourse of the human sciences*. In Richard Macksey and Eugenio Donato (eds.), *The Structuralist Controversy*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1970
56. Diaconu, Mircea A., *Poezia postmodernă*, Editura Aula, Brașov, 2002
57. Dinescu, Lucia Simona, *Corpul în imaginarul virtual*, Editura Polirom, Iași, 2007
58. Dinnerstein, Dorothy, *The Mermaid and the Minotaur: Sexual Arrangements and the Human Malaise*, Harper and Row, New York, 1976
59. Douglas, Mary *Purity and Danger: an Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*, Routledge, London, 1966
60. Dranch, Sherry A, *Reading Through the Veiled Text: Colette's The pure and the Impure*, Contemporary Literature, 1983
61. Eagleton, Terry, *Literary Theory: An Introduction*, University of Minneapolis Press, Minneapolis, 1983
62. Edwards, Justin D. and Graulund, Rune, *Grotesque*, Routledge, New York, 2013
63. Fiedler, Leslie, *The Collected Essays of Leslie Fiedler*, vol. II, Stein and Day, New York, 1971
64. Fludernik, Monika *The Genderization of Narrative*, Graat, 21, 1999
65. Foucault, Michel, *A supraveghea și a pedepsi: nașterea închisorii*, Paralela 45, Pitești, trad. Bogdan Ghiu, 2005
66. Foucault, Michel, *Arheologia cunoașterii*, Ed. Rao, București, 2011, trad. Bogdan Ghiu
67. Foucault, Michel, *Istoria sexualității*, Editura de Vest, Timișoara, 1995
68. Foucault, Michel, *Power/Knowledge*, Colin Gordon Ed., New York, 1980
69. Foucault, Michel, *The Abnormals: Lectures at the College de France, 1974-1975*, Picador, trad. Graham Burcell, 2007
70. Foucault, Michel, *The Order of Things: an archaeology of the human sciences*, Random House, New York, 1971
71. Frank, Søren, *Migration and Literature*, Palgrave Macmillan, New York, 2008
72. Freud, Sigmund, *Straniul*, în *Opere esențiale, vol. 10 – Eseuri de Psihanaliză*, Ed. Trei, București, traducere și note introductive de Vasile Dem. Zamfirescu, 2010
73. Gadamer, Hans-Georg, *Truth and Method*, Continuum, New York, 1975
74. Genep, Arnold van, *Riturile de trecere*, Ed. Polirom, Iași, trad. de Lidia Berdan și Nora Vasilescu, studiu introductiv de N. Constantinescu, postfața de Lucia Berdan, 1996
75. George, Rosemary M., *The Politics of Home: Postcolonial Relocations and the Twentieth-Century Fiction*, 1992
76. Giddens, Anthony, *Consecințele modernității*, Ed. Univers, București, 1990
77. Giddens, Anthony, *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*, Stanford University Press, Stanford, CA, 1991

78. Gilbert, Sandra M. and Gubar, Susan, *The Madwoman in the Attic: the Woman Writer and the Nineteenth-Century Imagination*, Yale University Press, New Haven, Conn., and London, 1979
79. Grosz, Elizabeth, *Sexual Subversions: Three French Feminists*, Allen & Unwin, Sydney, 1989
80. Halberstam, Judith, *Skin Shows: Gothic Horror and the Technology of Monsters*, Duke University Press, Durham, 1995
81. Hall, Stuart, *Cultural Identity and Diaspora*, in *Community, Culture and Difference*, ed. J. Rutherford, Lawrence and Wishart, London, 1990, pp. 222-237
82. Hall, Stuart, *Introduction: Who Needs Identity?* in *Questions of Cultural Identity*, ed. by Stuart Hall and Paul du Gay, Sage Publications, London, 2003
83. Hall, Stuart, *The Question of Cultural Identity*, in *Modernity. An Introduction to Modern Societies*, ed. by Stuart Hall, David Held, Don Hubert, and Kenneth Thompson, Blackwell Publishers
84. Harpham, Geoffrey Galt, *On the Grotesque: Strategies of Contradiction in Art and Literature*, Princeton University Press, Princeton, N.J., 1982
85. Harraway, Donna, *A Cyborg Manifesto: Science, Technology and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century* in *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*, Routledge, New York, 1991
86. Hassan, Ihab, *The Dismemberment of Orpheus: Toward a Postmodern Literature*, University of Wisconsin Press, Madison, 1971
87. Heidegger, Martin, *The Question Concerning Technology and Other Essays*, trans. William Lovitt, Harper and Row, New York, 1977
88. Hekman, J. Susan, *Gender and Knowledge. Elements of a Postmodern Feminism*, Northeastern University Press, Boston, 1992
89. hooks, bell, *Yearning: Race, Gender and Cultural Politics*, Turnaround, London, 1991
90. Hutcheon, Linda, *Poetica postmodernismului*, Univers, București, 2002, trad. de Dan Popescu,
91. Irigaray, Luce, *Speculum of the Other Woman*, trans. Gillian C. Gill, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1985
92. Irigaray, Luce, *This Sex Which Is Not One*, trans. Catherine Porter, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1985
93. Jacobs, K., „Journeying South: The Contribution of Contemporary Australian Literature for Migration Research” in *Imagining Home: Migrants and the Search for a New Belonging*, eds. Diana Glenn, Eric Bouvet and Sonia Floriani, Wakefield Press, South Australia, 2011
94. Jones, Ann Rosalind, „Inscribing femininity: French theories of the feminine” in *Making a difference: Feminist Literary Criticism*, edited by Gayle Greene and Coppelia Kahn, Routledge, London and New York, 1985
95. Judith Herman, *Trauma and Recovery: From Domestic Abuse to Political Terror*, Pandora, London 1994

96. Kaplan, Sydney Janet, *Feminine Consciousness in the Modern British Novel*, University of Illinois Press, Urbana, III, 1975
97. Kaplan, Sydney Janet, *Varieties of feminist criticism*, in *Making a difference: Feminist Literary Criticism*, edited by Gayle Greene and Coppelia Kahn, Routledge, London and New York, 1985
98. Kayser, Wolfgang, *The Grottesque in Art and Literature*, Columbia University Press, New York, 1981
99. Kegan Gardiner, Judit, „Mind mother: psychonalysis and feminism” in *Making a difference: Feminist Literary Criticism*, edited by Gayle Greene and Coppelia Kahn, Routledge, London and New York, 1985
100. Kelly Veronica, Dorothea E. von Mucke, *Body and Text in the Eighteenth Century*, Stanford University Press, Stanford California, 1994
101. Kirby, Kathleen, *Indifferent Boundaries*, Guilford, New York, 1996
102. Kristeva, Julia, *In the Beginning Was Love: psychoanalysis and faith*, Columbia University Press, New York, 1987
103. Kristeva, Julia, *Powers of Horrors, An Essay on Abjection*, Columbia University Press, New York, 1988
104. Kristeva, Julia, *Revolution in Poetic Language*, trans. Margaret Waller, Columbia University Press, New York, 1984
105. Kristeva, Julia, *Desire in Language*, trad. Thomas Cora, Alice Jardine și Leon S. Roudiez, Columbia University Press, Oxford: Blackwell; New York, 1980
106. Lacan, Jacques, *Ecrits: A Selection* (trans. Alan Sheridan), Norton, New York, 1977
107. Laclau, E., *New Reflections on the Revolutions of our Time*, Verso, London, 1990
108. Laguerre, Michel S., *Diaspora, Politics and Globalization*, Palgrave Macmillan, New York, 2006
109. Lanser, Susan S., *Queering Narratology*, ed Kathy Mezey, *Ambiguous Discourse: Feminist Narratology & British Women Writers*, University of North Carolina Press, Chapel Hill, NC, 1996
110. le Breton, David, *L'adieu au corps*, Metailie, Paris, 1999
111. Lee, Alison, *Realism and Power: Postmodern British Fiction*, Routledge, London, 1990
112. Lefebvre, Henri, *The Production of Space*, Blackwell Publishing, Oxford, translated by Donald Nicholson-Smith, 1991
113. Lefter, Ion Bogdan, *Despre identitate. Temele postmodernității*, Ediția a II-a, Pitești, Ed. Paralela 45, 2012
114. Lefter, Ion Bogdan, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, Paralela 45, Pitești, 2000
115. Lima, Maria Helena, „Pivoting the Centre: The Fiction of Andrea Levy”, in *Write Black, Write British: From Post Colonial to Black British Literature*, ed. Kadija Sesay, Hansib Publications, Herford, 2005
116. Lipovetsky, Gilles, *A treia femeie*, Ed. Univers, București, 2000, trad. Radu Sergiu Ruba și Manuela Vrabie

117. Lorde, Audre, *Sister Outsider: Essays and Speeches*, Crossing Press, Freedom, CA., 1984
118. Lukacs, George, „The Historical Novel”, în *Literary Theory: An Anthology*, edited by Julie Rivkin and Michael Ryan, Blackwell Publishers, Oxford, 1998
119. Manolescu, Nicolae, *Despre poezie*, Cartea Românească, București, 1987
120. Massey, Doreen, „Politics and Space/Time”, în *Space, Place and Gender*, ed. Doreen Massey, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1994
121. McHale, Brian, *Postmodernist Fiction*, Routledge, London, 1991
122. Mercer, Kobena, *Welcome to the Jungle: Identity and Diversity in Postmodern Politics*, in *Identity: Culture, Community, Difference*, Ed. Joathan Rutherford, Lawrence and Wishart, London, 1990
123. Merleau Ponty, Maurice, *Fenomenologia percepției*, traducere de Ilieș Câmpeanu și Georgiana Vătăjelu, Editura Aion, Oradea, 1999
124. Merleau-Ponty, Maurice, *Signes*, Gallimard, Paris, 2001
125. Meyer Spack, Patricia, *The Female Imagination*, Knopf, New York, 1975
126. Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, Ed. Humanitas, București, 1999
127. Miroiu, Mihaela, *Drumul către autonomie*, Ed. Polirom, Iași, 2004
128. Miroiu, Mihaela, *Gândul umbrei. Abordări feministe*, Ed. Alternative, București, 1995
129. Morley, David, *Home Territories: Media, Mobility and Identity*, Routledge, London and New York, 2000
130. Moscovici, Serge, Pérez, Juan Antonio, *Le nomadisme comme représentation sociale des Tziganes*, în Mihaela Iacob și Dorina Solovăstru (coord.), *Psihologia socială și Noua Europă. In honorem Adrian Neculau*, Ed. Polirom, Iași,
131. Moslund, Sten P., *Migration Literature and Hybridity*, Palgrave Macmillan, London, 2010
132. Moslund, Sten Paultz, *Migration Literature and Hybridity. The Different Speeds of Transcultural Changes*, Palgrave Macmillan, New York, 2010
133. Munteanu, Romul, *Clasicism și baroc în cultura europeană din secolul al XVII-lea*, Ed. Univers, București, 1981
134. Mușat, Carmen, *Perspective asupra romanului românesc contemporan și alte ficțiuni teoretice*, Ed. Paralela 45, Colecția 80, Seria Eseuri, Pitești, 1998
135. Nemoianu, Virgil, *Postmodernismul și identitățile culturale. Conflicte și coexistență*, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, trad. Laura Carmen Cuțitaru
136. Nietzsche, Friedrich, *Așa grăit-a Zarathustra. O carte pentru toți și nici unul*, introducere, cronologie și traducere de Ștefan Augustin Doinaș, Editura Humanitas, București, 1994
137. Nietzsche, Friedrich, *Dincolo de bine și de rău*, Ed. Humanitas, București, 2011, trad. Francisc Grunberg
138. Oțoiu, Adrian, *Trafic de frontieră. Proza generației '80. Strategii transgresive*, Colecția 80 seria Eseuri, Paralela 45, Pitești, 2000
139. Pop, Doru, *Ochiul și corpul, Modern și postmodern în filosofia culturii vizuale*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 2005

140. Pratt, Annis, *Archetypal Patterns in Women's Fiction*, with Barbara White, Andrea Loewenstein and Mary Wyer, Indiana University Press, Bloomington, Indiana, 1981
141. Rich, Adrienne, *Blood, Bread and Poetry: Selected Prose, 1979-1985*, Norton, New York, 1986
142. Rich, Adrienne, *Of Woman Born*, Norton, New York, 1976
143. Robins, K., *Tradition and Translation: National Culture in its Global Context*, in *Enterprise and Heritage*, eds. J. Corner, S. Harvey, Routledge, London, 1991
144. Rose, Margaret A., *Parody, ancient, modern, and post-modern*, Cambridge University Press, Cambridge, 1993
145. Rushdie, Salman, *Step Across this Line*, in *Step Across This Line: Collected Non-Fiction 1992-2002*, Vintage, London, 2003
146. Russell, Charles, *The Avant-Garde Today: An International Anthology*, Illinois University Press, Urbana, 1981
147. Russo, Mary, *The Female Grotesque: Risk, Excess and Modernity*, Routledge, New York, 1994
148. Said, Edward, *Reflections on Exile, and Other Essays*, , MA: Harvard University Press, Cambridge, 2000
149. Samantrai, Ranu, „History's Subjects” in *Identity and Form in Contemporary Literature*, ed. Ana María Sánchez-Arce, Routledge, London, 2014
150. Sanders, Clinton, *Customizing the Body: The Art and Culture of Tattooing*, 1989
151. Şandru, Cristina, „Joined at the Hip? About Post-Communism in a (Revised) Postcolonial Mode, in Postcolonial Europe?” *Essays on Post-Communist Literatures and Cultures*, ed. Dobrota Pucherova and Robert Gafrik, Brill Rodopi, Leiden, Boston, 2015, pp. 65-84
152. Şandru, Cristina, „Textual Resistance? Over-coding and Ambiguity in (Post)Colonial and (Post)Communist Texts”, în *Postcolonialism/Postcommunism: Intersections and Overlaps*, ed. by Monica Bottez, Maria-Sabina Draga Alexandru and Bogdan Ştefănescu, Bucureşti, Editura Universităţii Bucureşti, 2011, pp. 39-56
153. Scholes Robert, *Fabulation and Metafiction*, University of Illinois Press, 1980
154. Shildrick, Margrit, *Embodying the Monster: Encounters with the Vulnerable Self*, Sage, London, 2002
155. Showalter, Elaine, *A Literature of their Own: British Novelists from Bronte to Lessing*, Princeton University Press, Princeton, NJ, 1977
156. Smethurst, Paul, „There is No Place Like Home: Belonging and Placelessness in the Postmodern Novel”, in *Space and Place: The Geographies of Literature*, edited by Glenda Norquay and Gerry Smyth, Liverpool John Moores University Press, Liverpool, 1997
157. Soja, Edward W., *Postmodern Geographies. The Reassertion of Space in Critical Social Theory*, Verso, London, New York, 1989
158. Sommer, Ray, *Fictions of Migration: ein Beitrag zur Theorie und Gattungstypologie des zeitgenössischen interkulturellen Romans in Großbritannien*, WVT, Wiss, Verlag Trier, 2001
159. Sontag, Susan, *Against Interpretation*, Deli, New York, 1966

160. Sora, Simona, *Regăsirea intimității*, Cartea românească, București, 2008
161. Spăriosu, Mihai, *The Wreath of Wild Olive: Play, Liminality and the Study of Literature*, Suny Press, New York, 1997
162. Spiridon, Vasile, *La mijloc de Rău și Bun. Identitate spiritual românească*, în diacronie, Editura Timpul, Iași, 2008
163. Stannard, R., *Grounds for Reasonable Belief*, Scottish Academic Press, Edinburgh, 1989
164. Stanton, Domna, *The Fiction of Preciosite and the Fear of Women*, Yale French Studies, 1981
165. Ștefănescu, Bogdan, *Post-Communism/Postcolonialism: Siblings of Subalternity*, București, Editura Universității București, 2012
166. Taylor, Mark C., *Erring: A Postmodern A/Theology in From Modernism to Postmodernism: an Anthology*, editor Lawrence Cahoone, Blackwell, Cambridge MA&Oxford, 1996
167. Terian, Andrei, *Critica de export. Teorii, context, ideologii*, Editura Muzeului Literaturii române, București, 2013
168. Touraine, Alain, *Lumea femeilor*, Ed. Art, București, 2007, trad. Magda Jeanrenaud
169. Trinh, Minh-Ha *When the Moon Waxes Red*, Routledge, New York, 1991
170. Turner, Victor, *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*, Aldin Publishing Co., Chicago 1967
171. Vattimo, Gianni, *Dincolo de subiect. Nietzsche, Heidegger și hermeneutica*, trad. de Ștefania Mincu, Editura Pontica, Constanța, 1994
172. Vattimo, Gianni, *Aventurile diferenței*, Editura Pontica, Constanța, 1996, trad. Ștefania Mincu
173. Vattimo, Gianni, *Societatea transparentă*, Constanța, Ed. Pontica, 1995
174. Vigarello, Georges, *O istorie a frumuseții*, Cartier, București, trad. Luana Stoica, 2006
175. Wambu, Onyekachi, ed. *Empire Windrush: Fifty Years of Writing About Black Britain*, Phoenix, London, 1999
176. White, Hayden, *Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1973
177. White, Paul, *Geography, Literature and Migration in Writing Across Worlds. Literature and Migration*, Routledge, London and New York, 1995
178. Williams, D., *Deformed Discourse. The Function of the Monster in Medieval Thought and Literature*, McGill-Queen's University Press, Montreal, 1996
179. Woolf, Virginia, *A Room of One's Own*, Harcourt Brace Jovanovich, New York and London, 1957
180. Young, Iris, *Justice and the Politics of Difference*, Princeton University Press, Princeton, NJ, 1990

III. STUDII ÎN PERIODICE

1. Băicoianu, Anca, „Top Hat and Fur Cap: Postcolonialism, Postcommunism and their discontent”, *Euresis*, 2005, 1, pp. 48-53
2. Boldea, Iulian, „Postmodernismul românesc. Schiță recapitulativă”, în *Observatorul cultural*, nr.298 din decembrie 2005
3. Borbely, Ștefan, „Postmodernismul – un model (cultural) oportun?”, în *Familia*, nr. 12/1987
4. Borbely, Ștefan, „Ruperea pisicii”, *Revista Apostrof*, anul 2014, nr. 4 (287)
5. Braunberger, Christine, „Revolted Bodies: The Monster Beauty of Tattooed Women”, *NWSA Journal*, Vol. 12, No. 2, 2000, pp. 1-23
6. Brophy, Sarah, „Entangled Genealogies: White Femininity on the Threshold of Change in Andrea Levy’s *Small Island*”, in *Contemporary Women’s Writing*, 4.2, 2010
7. Caruth, Cathy, „Introduction to Psychoanalysis, Trauma and Culture I”, *American Imago* 48.1, pp. 1-12, 1991
8. Chioni Moore, David, „Is the Post- in Postcolonial the Post- in Post-Soviet? Toward a Global Postcolonial Critique”, în *Publications of the Modern Language Association of America*, special issue on Globalizing Literary Studies (January), 2001, pp. 111-128
9. Crohmălniceanu, Ov. S., „Postmodernism; Ce se spune și ce nu”, în *Caiete critice*, nr. 1-2/1986, p. 10-11
10. Dobrescu, Caius, „Micile speranțe” (I-II), în *Echinocaiu*, nr. 5 și 6-7/1987
11. Doru Pop, „Cât de mare e Universalul?”, *Revista Apostrof*, anul XXIV, 2013, nr. 8 (279)
12. Dunphy, Graeme, „Migrant, Emigrant, Immigrant. Recent Developments in Turkish-Dutch Literature”, în *Neophilologus*, 85/2001
13. Ellis, Alicia F., „Identity as Cultural Production in Andrea Levy’s *Small Island*”, in *EnterText*, Special Issue on Andrea Levy 9, 2012
14. Felman, Shoshana, „Women and Madness: The Critical Fallacy”, *Diacritics*, 5,4, 1975
15. Foucault, Michel, „Of other spaces”, *Diacritics*, 16 (Spring), 1986
16. Glenister, T. W., „Fantasies, Facts and Foetuses: The Interplay of Fancy and Reason in Teratology”, *Medical History* 8, 1964
17. Gopinath, Gayatri, „Bombay, U.K., Yuba City: Banghra Music and the Engendering of Diaspora”, *Diaspora* 4.3, 1995
18. Hirsch, Marianne, „A Mother’s Discourse: Incorporation and Repetition in La Princesse de Cleves”, *Yale French Studies*, special issue on *Feminist Readings: French Texts/American Contexts*, 1982
19. Lefter, Ion Bogdan, „Poate fi considerat postcomunismul un post-colonialism?”, *Caietele Echinoc*, 2001, 1, pp. 117-119
20. Lefter, Ion Bogdan, „Secvențe pentru scrierea unui „roman de idei””, în *Caiete critice*, nr. cit. p. 138

21. Malhotra, Isha, „Jeanette Winterson’s Fiction: A Postmodernist Fabulation”, *International Journal of English and Education*, ISSN: 2278-4012, Volume 2, Issue 2, April 2013
22. Martin, Mircea, „Le Communisme Comme Colonialisme”, *Euresis*, 2005, pp. 3-26
23. Mircean, Ovidiu, „Un roman-clepsidră”, *Tribuna*, anul X, 16-31 martie 2011
24. Mușina, Alexandru, „Unde se află poezia?”, Târgu Mureș, Arhipeleag, 1996
25. Oțoiu, Adrian, „An Exercise in Fictional Liminality: the Postcolonial, The Postcommunist, and Romania’s Threshold Generation”, *Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East*, 23 (2003), pp. 87-105
26. Owens, Craig, „The Allegorical Impulse: Toward a Theory of Postmodernism. Part II”, October 13
27. Pérez Fernández, Irene, „(Re)Mapping London: Gender and Racial Relations in Andrea Levy’s *Small Island*”, *Interactions*, Special Issue, *The Role of Female Voices in Constructing Fictional Maps of Contemporary Britain*, 19.1-2, 2010
28. Petrescu, Liviu, „„Noul istorism” și mișcarea postmodernă”, în *Steaua*, nr. 12, 1993
29. Popescu, Simona, „Poezia ca instinct de conservare și model de comportament”, în *Echinox*, nr. 2-3/1988
30. Purghianu, Oana, „O carte despre rostul posedărilor”, în *Tribuna*, anul X, 16-31 martie 2011
31. Showalter, Elaine, „Review Essay: Literary Criticism”, *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, I, 1975
32. Spiridon, Vasile, „Zi de primăvară până în seară”, în *Convorbiri literare*, nr.5/2009
33. Ștefănescu, Bogdan, „Reluctant Siblings: Methodological Musings on the Complicated Relationship between Postcolonialism and Postcommunism”, *Word and Text. A Journal of Literary Studies and Linguistics*, II, 2012, pp. 12-26
34. Tucan, Dumitru, „The Adaptability of Theory: Postcolonialism vs. Postcommunism in Romanian Literary Studies”, *Dacoromania Literaria*, II, 2015, pp. 101-116
35. Ungureanu, Cornel, în ziarul *Financiar*, Suplimentul de cultură, anul VIII, nr. 297, 15-21 ianuarie 2011
36. Visser, Irene, „Trauma theory and postcolonial literary studies”, *Journal of Postcolonial Writing*, 47:3, pp. 270-282, 2011, DOI: 10.1080/17449855.2011.569378

IV. VOLUME ALE CONFERINTELOR

1. Boldea, Iulian, „Imagologie, globalism și interculturalitate”, *The Proceedings of „The European Integration – Between Tradition and Modernity” Congress*, Editura Universității „Petru Maior”, Târgu Mureș, Volume 5, 2013, pp.789-801
2. Ecaterina Pătrașcu, *Trauma Studies, postcolonialism and Postcommunism: Conceptual Disjunctions and Conjunctions*, http://www.upm.ro/cc12/volCCI_II/Pages%20from%20Volum_texteCCI2-44.pdf

3. Tomuş, Anca, „Postmodern Avatars of the Historical novel: A Dialogue of Theoretical Approaches” în *Studies on Literature, Discourse and Multicultural Dialogue*, ed. Iulian Boldea, Editura Arhipeleag XXI, Târgu Mureş, 2013

V. WEBOGRAFIE

1. Bujdei, Carmen, „Monstruoziitatea feminină reanalizată: Sirene și femei gigantice în romanul englezesc contemporan”, <http://phantasma.lett.ubbcluj.ro/?p=3021>
2. Burrow, Colin, „How to twist a knife”, *London Review of Books*, Vol. 31, No.8, 30 Aprilie 2009, pp. 3-5, <http://www.lrb.co.uk/v31/n08/colin-burrow/how-to-twist-a-knife>
3. Butler, Judith, *Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory*, *Theatre Journal*, Vol. 40, No.4 (Dec. 1988), pp. 519-531, Published by The Johns Hopkins University Press, <http://www.jstor.org/stable/3207893>, 2014
4. Butler, Judith, Preface, 1999
http://static.publico.pt/docs/ipad/Butler_GenderTrouble.pdf
5. Interviu Ioana Baetica Morpurgo,
http://www.romaniaactualitati.ro/ioana_baetica_morpurgo-34284
6. Levy, Andrea, *This is my England*, in *The Guardian*, 19 February 2000, <http://www.theguardian.com/books/2000/feb/19/society1>
7. Mantel, Hilary, „Booker Winner Hilary Mantel on dealing with history in fiction”, în *The Guardian*, Saturday 17 October 2009, <http://www.theguardian.com/books/2009/oct/17/hilary-mantel-author-booker>
8. Merlo, Roberto, *Literatura italofonă a migrației românești – repere și analize*, p.473, http://www.philippide.ro/distorsionari_2008/469525%20%20MERLO%20Refacut.pdf
9. Pourjafari, Fatemeh, Vahidpour, Abdolali, *Migration Literature: A Theoretical Perspective*, in *The Dawn Journal*, Vol. 3, No. 1, January-June, 2014, <http://thedawnjournal.com/wp-content/uploads/2013/12/2-Fatemeh-Pourjafari.pdf>
10. Tölölyan, Khachig, *Diaspora Studies. Past, Present and Promise*, International Migration Institute Working Papers Series, Paper 55, Univeristy of Oxford, April 2012, <http://www.imi.ox.ac.uk/pdfs/wp/wp-55-12.pdf>
11. Winterson, Jeanette, <http://www.jeanettewinterson.com/book/weight>